

การศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

รัตนา ใจเย็น 1

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา สังขวดี 2

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งและขนาด โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 118 คน ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน จำนวน 118 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า 1. ผลสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามตำแหน่งภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอีก 7 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขภาพในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ไม่แตกต่างกัน 3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพ จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ การบริหารงานส่งเสริมสุขภาพ

¹ กศ.ม. การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, สพป. เขต1 E-mail:rattan.jai@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา สังขวดี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

ความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยกำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพและปัญหาสาธารณสุข เพราะระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย เปิดกว้างสู่โลกาภิวัตน์ และเกิดการเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมอย่างไร้พรมแดนเข้าสู่สังคมไทย โดยขาดความรู้ที่จะเป็นภูมิคุ้มกันในการกลั่นกรองที่ดี ได้ส่งผลกระทบต่อระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรม การดำรงชีวิต และการปฏิสัมพันธ์ในสังคมไทยให้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม คนไทยมีค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ให้ความสำคัญส่วนตนมากกว่าส่วนรวม การให้คุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นคนและการยึดหลักธรรมในการดำรงชีวิตเริ่มเสื่อมถอยลง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติถูกละเลยและมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่น้อย (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10, 2550-2554) ซึ่งไม่เป็นไปตามนโยบายการพัฒนาสุขภาพของคนทั้งในระดับชาติและในระดับหน่วยปฏิบัติ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการศึกษา ที่มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับประชากรของชาติและชุมชน

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับงานส่งเสริมสุขภาพมาเป็นเวลานาน โดยเริ่มดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้รับเอาแนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมาดำเนินการโดยกำหนดแผนในการพัฒนาโครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนไว้ดังนี้ ใน พ.ศ. 2541 ได้มีการคัดเลือกโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต้นแบบ (Best Practice Model) จำนวน 89 โรงเรียน ต่อมา พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการขยายการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับอำเภอ อย่างน้อยอำเภอละ 1 โรงเรียน พ.ศ. 2543 กำหนดเป้าหมายขยายการดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นร้อยละ 25 ของโรงเรียนในจังหวัดหรืออย่างน้อยตำบลละ 1 โรงเรียน พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีการขยายการดำเนินการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นร้อยละ 50 ของโรงเรียนในจังหวัดและ พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ทุกโรงเรียนดำเนินการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (กรมอนามัย. 2541 หน้า 25)

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ได้ตอบสนองนโยบายดังกล่าวโดยจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยในโรงเรียนขึ้น สอดคล้องกับแนวความคิดของกระทรวงสาธารณสุขที่เสนอแก่กระทรวงศึกษาธิการ และได้มีข้อตกลงความร่วมมือกันกับกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพโดยใช้โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาการดำเนินงานตามโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

ปีการศึกษา 2541 กำหนดให้โรงเรียนต้นแบบ จังหวัดละ 1 โรงเรียน

ปีการศึกษา 2542 กำหนดให้โรงเรียนต้นแบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ อำเภอละ 1
โรงเรียน

ปีการศึกษา 2543 กำหนดให้มีการขยายผลอย่างน้อยร้อยละ 25 ของโรงเรียนทั้งจังหวัด

ปีการศึกษา 2544 กำหนดให้มีการขยายผลอย่างน้อยร้อยละ 50 ของโรงเรียนทั้งจังหวัด

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่าการดำเนินวางแผนในโรงเรียนยังไม่ครอบคลุมองค์ประกอบและกิจกรรมย่อยในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประเภทพิเศษ สุวรรณและคณะ (2542 หน้า 45) ดังนั้นผู้ค้นคว้าจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อนำผลการค้นคว้าที่ได้ เป็นข้อเสนอแก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน ในการนำไปปรับปรุง และพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพครบทุกองค์ประกอบอย่างยั่งยืนต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2553
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำแนกตามตำแหน่ง
3. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ได้ทราบถึงสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2553

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ตามองค์ประกอบ 10 ด้าน คือ ด้านการกำหนดนโยบายโรงเรียน ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านโครงการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียนด้าน สุขศึกษาในโรงเรียน ด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหาร ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการ ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 136 คน ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย 136 คน รวม 272 คน จำแนกตามตำแหน่งและขนาดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเปรียบเทียบ ตารางของเคซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan, 1970 P. 608 – 609) โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตาราง 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลำดับที่	ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
			ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย
1	โรงเรียนขนาดเล็ก	73	73	73	61	61
2	โรงเรียนขนาดกลาง	46	46	46	41	41
3	โรงเรียนขนาดใหญ่	17	17	17	16	16
	รวม	136	136	136	118	118
				272		236

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ตำแหน่ง ดังนี้

3.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

3.1.2 ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียน

3.2 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ขนาดโรงเรียน ดังนี้

3.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.3 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำแนกเป็น 10 ด้าน ได้แก่

3.3.1 ด้านการกำหนดนโยบายโรงเรียน

3.3.2 ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน

- 3.3.3 ด้านโครงการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 3.3.4 ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม
- 3.3.5 ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน
- 3.3.6 ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน
- 3.3.7 ด้านโภชนาการและสุขภาพอาหาร
- 3.3.8 ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการ
- 3.3.9 ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม
- 3.3.10 ด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 136 คน ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย 136 คน รวม 272 คน จำแนกตามตำแหน่งและขนาดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การเปรียบเทียบ ตารางของเคซีและมอร์แกน(Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan, 1970 P. 608 – 609) โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ลำดับที่	ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
			ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย
1	โรงเรียนขนาดเล็ก	73	73	73	61	61
2	โรงเรียนขนาดกลาง	46	46	46	41	41
3	โรงเรียนขนาดใหญ่	17	17	17	16	16
รวม		136	136	136	118	118
			272		236	

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ซึ่งจะครอบคลุมขอบข่ายการบริหารงานอนามัยโรงเรียน 10 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการกำหนดนโยบายโรงเรียน
2. ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน
3. ด้านโครงการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
4. ด้านการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม
5. ด้านการให้บริการอนามัยโรงเรียน
6. ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน
7. ด้านโภชนาการและสุขาภิบาลอาหาร
8. ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการ
9. ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม
10. ด้านการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในโรงเรียน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์

n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของกลุ่มตัวอย่าง
t	หมายถึง	ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยด้วย (t – test)
F	หมายถึง	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one – way ANOVA)
P	หมายถึง	ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ
*	หมายถึง	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านการออกกำลังกาย กีฬา

และนั่นหมายความว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอีก 7 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านส่วนใหญ่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากงานส่งเสริมสุขภาพมีความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียนและประชาชนในชุมชน การพัฒนาสุขภาพ โดยส่งเสริม ป้องกัน รักษา แก้ไขปัญหา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา และมีการพัฒนาตามวัยที่เหมาะสม เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในภาวะขาดแคลนแพทย์และบุคคลทางด้านนี้จากปัญหาดังกล่าวการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยทั่ว ๆ ไป โดยการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนให้มีสุขภาพดีขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การส่งเสริมสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรส่งเสริมตั้งแต่เด็ก เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และมีศักยภาพได้อย่างเต็มที่ในการดำรงชีวิต การทำงาน และพัฒนาเศรษฐกิจสังคมประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และสุชาดา ตั้งทางธรรม. (2541 หน้า 4) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้รวมทั้งมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชน และแนวคิดของ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542 , หน้า 6) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมสุขภาพหมายถึง กระบวนการเพื่อให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมความสามารถในการควบคุม และสร้างสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น

เพื่อให้สุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สบเพิ่มพงษ์พิพัฒน์ (2544 หน้า 134) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติตามกลวิธีดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทตรา ธานีชัย (2544 , บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของโรงเรียนสารภีพิทยาคมในการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายสุขภาพของโรงเรียน มีการประกาศใช้นโยบายอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการดำเนินงานด้านสุขภาพแบบพหุภาคี เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 2. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เชื้อต่อการ เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ส่วนใหญ่มีการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องที่ดี สร้างความอบอุ่น และมีความสุข 4. ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดเป็น ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 5. มีการพัฒนากระบวนการทักษะส่วนบุคคลด้านสุขภาพซึ่งเชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 6. มีการบริการสุขภาพในโรงเรียน มีการปรับเปลี่ยนการบริการสุขภาพไปสู่การบริการสุขภาพแนว ใหม่ เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทุกโรงเรียนปฏิบัติตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัยและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นการปลูกฝังเรื่องสุขภาพ และการเรียนรู้โดยเน้นการพัฒนาความสุขสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต จิตวิญญาณและความเป็นปกติของชีวิตในสังคม เป็น การมุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้มีขีดความสามารถของสติปัญญา พฤติกรรมและทักษะต่างๆ อันเป็นปัญหาของสุขภาพ หรือรู้จักใช้โอกาสในการพัฒนายกระดับสุขภาพและคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม มุ่งผนวกกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบการศึกษา ที่ดำเนินงานโดยโรงเรียนให้ก้าวไปสู่สภาพที่ เปิดกว้างมากขึ้น อันจะทำให้บรรลุผลของการพัฒนาคนที่เป็นทั้งคนเก่ง คนดีและมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2542 หน้า 13) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ คือ สถานที่สร้างสุขภาพที่สำคัญ เป็นสถานที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ถ้ามีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ก็จะมีสุขภาพดี และสอดคล้องกับแนวคิดของรัชนี ณ ระนอง และคณะ (2543 , หน้า 1) ได้ให้คำนิยามของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่าหมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถ

เชิงแกร่งมั่นคงที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพที่ดี เพื่อการอาศัยศึกษาและทำงานโดยมีบทบาทที่พัฒนาสุขภาพอนามัยและการเรียนรู้ของนักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียนและสมาชิกในชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการของโรงเรียน และประสานงานมีส่วนร่วมทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และชุมชน สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่นรวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเทิง ทานะพันธ์ (2545) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลกพบว่าในภาพรวมบุคลากรประเภทผู้บริหาร ครูอนามัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูประจำชั้นและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำโรงเรียน นักเรียน และกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับกลาง ปัญหาที่พบคือ นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติ และขาดการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนร่วมกับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่เห็นความสำคัญและการจัดบริการต่างๆ ยังไม่เพียงพอ และพบว่า บุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน และประเภทโรงเรียนตลอดจนระยะห่างของโรงเรียน จากสถานบริการสาธารณสุข ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ เกื้อกุล แสงพริ้ง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม และทุกด้านอยู่ใน ระดับมาก และความเป็นผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนและวุฒิทางการศึกษา โดยโรงเรียนขนาดเล็ก ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร 2. ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ ประสิทธิผลของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิผลน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิผลน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหาร 3. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันกับ ประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามขนาด โรงเรียน วุฒิกการศึกษา และ ประสบการณ์ในการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ เทียบดอกไม้(2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนคติต่อปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนโยบายของโรงเรียน และด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม มีทัศนคติแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิชญ์โลก เขต 1 จำแนกตามขนาด โรงเรียนโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากขนาดของ โรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิชญ์โลก เขต 1 กล่าวคือ โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ย่อมมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมอนามัย (2544 , หน้า 14-19) กล่าวว่า การดำเนินงานเพื่อเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ควรเกิดจากการที่ คณะครูและนักเรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดี ตระหนักถึงความจำเป็นในการ ปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง และมุ่งที่จะสร้างให้โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา ความเป็นอยู่อย่างมีสุขภาพดีของทุกคนในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานต้องการการสนับสนุนอย่าง กว้างขวางจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนโดยมีขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงาน เช่น 1. การสร้างความสนับสนุนของชุมชนและท้องถิ่น 2. การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของ โรงเรียน 3. การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำต่างๆ ของชุมชน ในพื้นที่ โรงเรียน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพ และมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะ สนับสนุนการดำเนินงาน 4. การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ได้ แต่งตั้งขึ้นการวิเคราะห์สถานการณ์ 5. การกำหนดจุดเริ่มต้นในการดำเนินงาน 6. การจัดทำ แผนปฏิบัติการ 7. การดำเนินการติดตามและประเมินผล 8. การพัฒนาเครือข่ายระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุันทา ศรีศิริ (2542, บทคัดย่อ) การประเมินผลการ ดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษากรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพ และด้านการเรียนการสอนสุขศึกษา มีระดับการดำเนินงาน อยู่ในเกณฑ์ “ดี” 2. การดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่

พิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยด้านการบริหารงาน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการ
สุขภาพ และด้านการเรียนการสอนสุศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

1.1 ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบอนามัยโรงเรียน ควรเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนา
และกระตุ้นให้ชุมชน องค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
เพื่อความสำเร็จและยั่งยืนของโครงการ

1.2 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ควรมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการงาน
ส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคแก่นักเรียนและ
บุคลากรในโรงเรียน และโรงเรียนมีการร่วมมือกับชุมชนในการบริหารจัดการงานส่งเสริมสุขภาพ
ภายในโรงเรียน เพื่อให้งานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และสาธารณสุข
จังหวัด ควรมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เอกสาร และงบประมาณมาสนับสนุน
การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้การบริหารงานส่งเสริมสุขภาพมีความพร้อมอย่าง
ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2. ควรศึกษาปัญหาการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยจำแนกตาม เพศ ประสบการณ์
และวุฒิการศึกษา

3. ควรศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงาน
เขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก เขต 39

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย. (2542). **สรุปรายงานการประชุมสัมมนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับประเทศ.**
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมอนามัย. (2544). **เกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.** ม.ป.ท.
- เกื้อกูล แสงพริ้ง. (2541). **การศึกษาการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับ
ประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
เขตการศึกษา 12.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- บรรเทิง ทานะพันธ์. (2545). **การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก.
วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม, 25(1), 16-24.**
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ และคณะ. (2542). **การวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อวางแผนงานส่งเสริมสุขภาพ
ในโรงเรียนของประเทศไทย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม,
22(1), 29-30.**
- ประเวศ วะสี. (2542). **ปฏิรูปการศึกษา: แนวคิดหมอประเวศ วะสี.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิ
สดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- รัชนี้ ณ ระนอง และคณะ. (2543). **คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.** นนทบุรี.
กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- ลักขณา เต็มศิริกุลชัย และสุชาดา ตั้งทางธรรม. (2541). **โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วิไลวรรณ เทียบดอกไม้. (2545). **การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริม
สุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพ
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
มหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., ราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สงบ เพิ่มพงษ์พิพัฒน์. (2544). **กลวิธีการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, เพชรบุรี.
- สุนันทา ศรีศิริ. (2542). **การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพฯ.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาสุขศึกษา
คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุพัตรา ธนัญชัย. (2544). **ศักยภาพของโรงเรียนสารภีพิทยาคมในการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Rosner, A. C. (1975). School health service needs in Wisconsin. *The Journal of School Health*, 47(4), 595-597.